בטלו דיני קנסות מישראל שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה [6] גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה [7] יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף ר' נחמיה כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן בניי רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות [8] לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה רבי יהודה בן בבא אחריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו משום כבודו דרבי יהודה בן בבא ור"מ ר' יהודה בן בבא סמכיה והא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל האומר ר"מ לא סמכו ר' עקיבא אינו אלא טועה סמכיה ר' עקיבא ולא קיבלו סמכיה ר' יהודה בן בבא וקיבלו אמר רבי יהושע בן לוי אין סמיכה בחוצה לארץ מאי אין סמיכה אילימא דלא דייני דיני קנסות כלל בחוצה לארץ והא [9] תנן אסנהדרין נוהגת בין בארץ ובין בחוצה לארץ אלא [2] דלא סמכינן בחוצה לארץ פשיטא סומכין בחוצה לארץ ונסמכין בארץ הא אמרינן דלא אלא סומכין בארץ ונסמכין בחוצה לארץ מאי ת"ש דרבי יוחנן הוה מצטער עליה דרב שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דליסמכיה ר"ש בן זירוד וחד דעימיה ומנו ר' יונתן בן עכמאי ואמרי לה רבי יונתן בן עכמאי וחד דעימיה ומנו ר"ש בן זירוד חד דהוה גבייהו סמכוהו וחד דלא הוה גבייהו [3] לא סמכוהו ר' חנינא ורבי הושעיא הוה קא משתקיד רבי יוחנן למיסמכינהו לא הוה מסתייעא מילתא הוה קא מצטער טובא אמרו ליה לא נצטער מר דאנן מדבית עלי קאתינן דא"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן מניין שאין נסמכין לבית עלי שנאמר [1] לא יהיה זקן בביתך כל הימים מאי זקן אילימא זקן ממש והכתיב [2] כל מרבית ביתך ימותו אנשים אלא סמיכה [5] רבי זירא הוה מיטמר [6] למיסמכיה דאמר [7] רבי אלעזר לעולם הוי קבל וקיים כיון דשמעה להא דא"ר אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין לו על כל עונותיו אמצי ליה אנפשיה כי סמכוה לר' [8] זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן כי סמכוה לרבי אמי ולרבי אסי שרו להו הכי כל מן דין כל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא [9] מסרמיטין ולא מסרמיסין ואמרי לה לא מחמיסין ולא מטורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקי מטרוניתא דבי קיסר ומשריין ליה רבה דעמיה מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא ברוך מתייך לשלם: עריפת עגלה בשלשה: [9] ת"ר [3] ויצאו זקניך ושופטיך זקניך שנים שופטיך שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד [4] הרי כאן חמשה דברי ר' יהודה רבי שמעון אומר זקניך שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן שלשה ור"ש האי שופטיך מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה למיוחדין שבשופטיך ור' יהודה מזקני זקניך נפקא ור"ש אי מזקני הוה אמינא זקני השוק כתב רחמנא זקניך ואי כתיב זקניך הוה אמינא סנהדרי קטנה כתב רחמנא ושופטיך [5] הממיוחדין שבשופטיך ורבי יהודה גמר זקני זקני [4] מוסמכו זקני העדה את ידיהם מה להלן מיוחדין שבעדה אף כאן מיוחדין שבזקניך אי יליף לילף כולה מהתם זקניך ושופטיך למה לי אלא וי"ו ושופטיך למניינא ורבי שמעון וי"ו לא דריש אלא מעתה ויצאו שנים ומדדו שנים לרבי יהודה הרי תשעה לרבי שמעון שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא ויצאו [1] הן ולא שלוחן ומדדו [2] שאפילו נמצא בעליל

[9] **ועריפת** עגלה בג'. עריפה לאו דוקא דמדילה הוא דהויא בג' כדתנן בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מד:) ג' מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין וכו' והדר קתני נפטרו זקני ירושלים והלכו זקני אותה העיר ומביאין עגלה ערופה והתם לא קתני ג' וקראי נמי דמייתי בגמרא במדילה כתיבי: [1] **יכול** זקני השוק. כאן מוכח דזקני משמע הדיוטות וכן לקמן גבי עריפה אמרינן אי כתב זקני ה"א זקני השוק וכן ברים מצות חליצה (יבמות דף קא. ושם) מרבים הדיוטות מדכתיב זקני עירו ושקיה דבפ' עגלה ערופה (סוטה דף מד:) תנן נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד לא היו מודדין ומפרש בגמרא דזקני העיר בעינן ולינא וי"ל דזקני העיר שאני דמשמע המיוחדים שבעיר כדדרשינן הכא העדה המיוחדים שבעדה: **לא** שרק ולא פירכום. משמע דתרי מילי נינהו ודלא כפי' הקונטרס [2] (פ"ב) דכתובות שפירש דפוקסת היינו מעברת שרק על פניה [3] והתם מוכח דפוקסת היינו פירכוס ואין להאריך: **ורבי** שמעון לא דריש וי"ו. וכן בפ' קמא דסוטה (דף ו:) גבי וטהורה דקאמר ר"ש אין זכות תולה במים המריס וכן בשלהי התכלת (מנחות דף נא.) גבי ומחליפה ותימה דברים מרובה (ב"ק דף סה:) דריש ר"ש וי"ו ואת אשמו ובפרק [4] על אלו מומין האסורים (בכורות כח:) גבי ומן הצאן לרבות העוגה לקרבן וברים פ' ד' מיתות (לקמן דף נא.) דריש ר"ע בת ובת אני דורש ורבי שמעון קאי התם [5] כוותיה וכן קשה מרבי יהודה דדריש הכא וי"ו ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) גבי ומצאתה דאתא לידו משמע וקשה דברים תמורה (דף ב:) גבי ואם המיר ימיר אמרינן ור' יהודה וי"ו לא דריש וכן בשלהי טרף בקלפי (יומא דף מה.) גבי והאש וי"ל דהא דקאמר [6] לא דריש לא משמע ליה לאו משום דלא דרשי ליה כלל אלא דוקא להיא דרשה קאמר [7]:

מתני'

[1] **יכול** זקני השוק. כאן מוכח דזקני משמע הדיוטות וכן לקמן גבי עריפה אמרינן אי כתב זקני ה"א זקני השוק וכן ברים מצות חליצה (יבמות דף קא. ושם) מרבים הדיוטות מדכתיב זקני עירו ושקיה דבפ' עגלה ערופה (סוטה דף מד:) תנן נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד לא היו מודדין ומפרש בגמרא דזקני העיר בעינן ולינא וי"ל דזקני העיר שאני דמשמע המיוחדים שבעיר כדדרשינן הכא העדה המיוחדים שבעדה: **לא** שרק ולא פירכום. משמע דתרי מילי נינהו ודלא כפי' הקונטרס [2] (פ"ב) דכתובות שפירש דפוקסת היינו מעברת שרק על פניה [3] והתם מוכח דפוקסת היינו פירכוס ואין להאריך: **ורבי** שמעון לא דריש וי"ו. וכן בפ' קמא דסוטה (דף ו:) גבי וטהורה דקאמר ר"ש אין זכות תולה במים המריס וכן בשלהי התכלת (מנחות דף נא.) גבי ומחליפה ותימה דברים מרובה (ב"ק דף סה:) דריש ר"ש וי"ו ואת אשמו ובפרק [4] על אלו מומין האסורים (בכורות כח:) גבי ומן הצאן לרבות העוגה לקרבן וברים פ' ד' מיתות (לקמן דף נא.) דריש ר"ע בת ובת אני דורש ורבי שמעון קאי התם [5] כוותיה וכן קשה מרבי יהודה דדריש הכא וי"ו ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) גבי ומצאתה דאתא לידו משמע וקשה דברים תמורה (דף ב:) גבי ואם המיר ימיר אמרינן ור' יהודה וי"ו לא דריש וכן בשלהי טרף בקלפי (יומא דף מה.) גבי והאש וי"ל דהא דקאמר [6] לא דריש לא משמע ליה לאו משום דלא דרשי ליה כלל אלא דוקא להיא דרשה קאמר [7]:

מתני'

[1] יהודה בן בבא סמך ה' זקנים ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע ורב אויא מוסיף אף רבי נחמיה ושנינן ר' יהודה אחריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו משום כבודו דר' יהודה בן בבא: **א"ר** יהושע בן לוי אין סמיכה בחו"ל מאי היא דלא דייני דיני קנסות בחוצה לארץ והתנן סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ אלא כשהן הסנהדרין בחוצה לארץ לא סמכי אפי' בארץ ומיבעי לן סנהדרין בארץ והנסמכין בחוצה לארץ סומכין או לא סומכין ת"ש דתני ר' יוחנן [2] והוי קא מצטער] עליה דר' שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דליסמכוה ש"מ אין סומכין בחוצה לארץ. רב חנניה ורב הושעיה מדבית עלי קאתו לפיכך לא אסתמיכו דכתיב לא יהיה זקן בביתך. ואין זקן אלא סמוך בישיבה של ארץ ישראל דהא רבה ואביי מדבית עלי קאתי והוו רישי מתיבתא בבבל (ואינו נקרא זקן סמוך אלא בישיבה של ארץ ישראל) א"ר אלעזר לעולם הוי קבל וקיים ואין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו: **ירושלמי** תני סמיכות בג' תמן קרו למינוייה סמיכותא. א"ר בא בראשונה היה כל אחד ממנה תלמידיו כגון ר' יוחנן בן זכאי מינה לר' אליעזר ור' יהושע ור' יהושע לר' עקיבא ור' עקיבא לר' מאיר ולר' שמעון וכו'. חזרו והתקינו שלא יהיו ב"ד ממנין אלא מדעת הנשיא ושלא יהא הנשיא ממנה אלא מדעת ב"ד: **עריפת** העגלה בג'. ת"ר וכו' ויצאו שנים כו' פשוטה היא. ואסיקנא כדתניא ויצאו הם ולא

בטלו דיני קנסות. דכיון דליכא סמיכה בטלו: **בין שפי עיירות גדולות.** ולא בתוך העיר שאם יוודע שלא יחריבו את העיר: **לונביאות.** חניתות: **ולא קבלו.** לפי שעדיין היה בחור: **אילימא דלא דיינינן דיני קנסות בחולה לארץ.** והכי קאמר אין סמיכה מועלת בחולה לארץ ואפילו סמכוהו בארץ: **פשיטא סומכין בחולה לארץ ונסמכין בארץ.** אם בני בבל נותנין רשות לאחד שבא"י לדון קנסות: **הא אמרן דלא.** דאין סמיכה בחולה לארץ וכיון דאי הוה גבן הכא לא מצינו למסמכיה כל שכן היכא דליתיה גבן: **סומכין בארץ ונסמכין בחולה לארץ מאי.** אם הסומך עומד בארץ והנסמך עומד בבבל וליתיה גבי סומך מי מהני כאילו איתיה גביה בשעת סמיכה ומצי למידן בחולה לארץ כדתנן סנהדרין נוהגין בחולה לארץ או דילמא כיון דליתיה גבייהו בשעת סמיכה לא מהניא ליה: [6] **לא הוה מסתייע מילתא.** כשהיו אלו לא היה מולא שניס שיצטרפו עמו לסומכו ואנן תלתא בעינן: **משתקיד.** מחזר ומצפה לסומכו. כמו (ירמיה ה) כי שוקד אני: **מנין שאין נסמכין בבית עלי.** שאינן זוכין להיות נסמכין: **זקן ממש.** בא בימים: **הכתיב כל מרבית ביתך ימותו אנשים.** כשבאין לכלל אנשים בן שמונה עשרה שנה למה לי למיהדר ומכתביה: **אלא סמיכה.** שאפילו חכמים הבאים לכלל זקנה כגון על ידי תורה וגמילות חסדים כדאמרינן בדרש השנה (דף יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים מכל מקום לא תהא תורת זקנה עליהם להיות רואיים לסנהדרין: **הוי קבל.** אפל: **וקיים.** ותחיה. כלומר הרחק מן הרבנות שמקבלת את בעליה. אפילה מתרגם קבלה (שמות י): **לחל.** לעיניים: **שרק.** לפנים: **פירכום.** לשיער. שיר הוא לכלה נאה שמעלת חן בלא קישוט: **כל מן דין.** כל כמו אלו וכיוצא בהן היו סומכין לנו שראויים הם לסמיכה: **סרמיסין.** לשון הפכנים כמו סרס את המקרא מסופו לראשו (ב"ב דף קיט:). שמהפכין את טעמי תורה: **סרמיטין.** לשון סמרטוט כלומר שאין נותנים טעם הגון לדבריהם: **חמיסין.** חמסנין שמונעין מלומר טעמי תורה: **טורמיסין.** לא איתפרש: **רבה דעמיה.** נשיא בעמיו: **מדברנא.** מנהיג. על שם שהיה פרנס וקרוב למלכות: **בוצינא דנהורא.** על שם שהיה גדול בנוי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ ד' פד:) שופריה דר' אבהו מעין שופריה ט"ו דר' יוחנן: **בריך מתייך.** ברוך בואך לשלום: **מיוחדים שבשופטיך.** שיהו מזקני סנהדרי גדולה: **מה להלן מיוחדין שבעדה.** כדפרישית לעיל (דף יג.): **ליגמרה לכולה מילתא.** ואפילו מניינא דחמשה מהתם תיפוק דהא תניא לעיל (שם) וסמכו שניס זקני שניס: **אלא.** לעולם לא גמר גזירה שוה ושופטיך למיוחדין איצטריך ומניינא מרבויא דוי"ו: **ה"ג אלא וי"ו דושופטיך למניינא ורבי שמעון וי"ו לא דריש:** בעליל

בטלו דיני קנסות. דכיון דליכא סמיכה בטלו: **בין שפי עיירות גדולות.** ולא בתוך העיר שאם יוודע שלא יחריבו את העיר: **לונביאות.** חניתות: **ולא קבלו.** לפי שעדיין היה בחור: **אילימא דלא דיינינן דיני קנסות בחולה לארץ.** והכי קאמר אין סמיכה מועלת בחולה לארץ ואפילו סמכוהו בארץ: **פשיטא סומכין בחולה לארץ ונסמכין בארץ.** אם בני בבל נותנין רשות לאחד שבא"י לדון קנסות: **הא אמרן דלא.** דאין סמיכה בחולה לארץ וכיון דאי הוה גבן הכא לא מצינו למסמכיה כל שכן היכא דליתיה גבן: **סומכין בארץ ונסמכין בחולה לארץ מאי.** אם הסומך עומד בארץ והנסמך עומד בבבל וליתיה גבי סומך מי מהני כאילו איתיה גביה בשעת סמיכה ומצי למידן בחולה לארץ כדתנן סנהדרין נוהגין בחולה לארץ או דילמא כיון דליתיה גבייהו בשעת סמיכה לא מהניא ליה: [6] **לא הוה מסתייע מילתא.** כשהיו אלו לא היה מולא שניס שיצטרפו עמו לסומכו ואנן תלתא בעינן: **משתקיד.** מחזר ומצפה לסומכו. כמו (ירמיה ה) כי שוקד אני: **מנין שאין נסמכין בבית עלי.** שאינן זוכין להיות נסמכין: **זקן ממש.** בא בימים: **הכתיב כל מרבית ביתך ימותו אנשים.** כשבאין לכלל אנשים בן שמונה עשרה שנה למה לי למיהדר ומכתביה: **אלא סמיכה.** שאפילו חכמים הבאים לכלל זקנה כגון על ידי תורה וגמילות חסדים כדאמרינן בדרש השנה (דף יח.) בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים מכל מקום לא תהא תורת זקנה עליהם להיות רואיים לסנהדרין: **הוי קבל.** אפל: **וקיים.** ותחיה. כלומר הרחק מן הרבנות שמקבלת את בעליה. אפילה מתרגם קבלה (שמות י): **לחל.** לעיניים: **שרק.** לפנים: **פירכום.** לשיער. שיר הוא לכלה נאה שמעלת חן בלא קישוט: **כל מן דין.** כל כמו אלו וכיוצא בהן היו סומכין לנו שראויים הם לסמיכה: **סרמיסין.** לשון הפכנים כמו סרס את המקרא מסופו לראשו (ב"ב דף קיט:). שמהפכין את טעמי תורה: **סרמיטין.** לשון סמרטוט כלומר שאין נותנים טעם הגון לדבריהם: **חמיסין.** חמסנין שמונעין מלומר טעמי תורה: **טורמיסין.** לא איתפרש: **רבה דעמיה.** נשיא בעמיו: **מדברנא.** מנהיג. על שם שהיה פרנס וקרוב למלכות: **בוצינא דנהורא.** על שם שהיה גדול בנוי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ ד' פד:) שופריה דר' אבהו מעין שופריה ט"ו דר' יוחנן: **בריך מתייך.** ברוך בואך לשלום: **מיוחדים שבשופטיך.** שיהו מזקני סנהדרי גדולה: **מה להלן מיוחדין שבעדה.** כדפרישית לעיל (דף יג.): **ליגמרה לכולה מילתא.** ואפילו מניינא דחמשה מהתם תיפוק דהא תניא לעיל (שם) וסמכו שניס זקני שניס: **אלא.** לעולם לא גמר גזירה שוה ושופטיך למיוחדין איצטריך ומניינא מרבויא דוי"ו: **ה"ג אלא וי"ו דושופטיך למניינא ורבי שמעון וי"ו לא דריש:** בעליל

ורבי שמעון וי"ו לא דריש אלא מעתה ויצאו שנים ומדדו שנים לרבי יהודה הרי תשעה לרבי שמעון שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא ויצאו הן ולא שלוחן ומדדו שאפילו נמצא בעליל

כלומר לא גמיר גז"ש ואיצטריך שופטיך לסנהדרי גדולה כנ"ל וי"ו דושופטיך דריש ר' יהודה למניינא להביא עוד שניס (שם).

מסורת הש"ס

[6] [בס"ח: שמד], [7] [בע"ז אימת לוגיאות ופירש"י מניות אבל בתרוייהו גירסת הערוך לוגיות וכתב המוסף שבשון יון קורין לרוחם לוכי וכן בשל"ה דף רלז: שכתב דל"ל לוגיות בכ"ף], [8] מכות ז., [9] [לקמן לב.], [1] כתובות יז., [2] [פירושו של כל אלו השמות עי' בערוך ערך ממס ב'], [3] סוטה מד:, [4] [ל"ל אחר ד"ה משתקיד], [5] [דיעקב אבינו], [6] [שייך למשנה דף ב.], [7] [שייך לעיל יג.:], [8] [ל"ל פ"ק (דף ד' ע"ב)], [9] [ל"ל פ"ק (דף ד' ע"ב)], [1] [ל"ל כל"ל, [2] [דף ב:], [3] לא דרים ליה ולא משמע ליה כל"ל. רש"ל, [4] [וע"ע תוס' מו"ק ח. ד"ה מאי וביום ותוס' מנחות נא: ד"ה וי"ו],

גליון הש"ס

גמ' ר' זירא היה מיטמר למיסמכיה. עי' ירושלמי פ"ג דכלאיים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה עשה ר' יהודה: **(ב)** שם הוה מיטמר מלמיסמכיה:

מוסף רש"י

הוי קבל וקיים. הוי עניו ותחיה. קבל לשון אפל, עשה עצמך אפל ושפל (לקמן צב.). **כל מן דין סמוכו לנא.** כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרוסן רבי ולמוטסם דיינין (כתובות יז.). **לא מסרמיטין.** לשון סמרטוטין (שם). **ולא מסרמיסין.** מסרסין הלמות בהיפך טעמיהן (שם). מחמיסין. אומרים חמיסת הטעם (שם). מטורמיסין. לא אתפרש (שם) טורמיסין כי הניא דאמר בב"ר (פמ"א) על טורמיסין למיקרב למסאנא דמטרוניתא, אנשים ריקנים (שם, וברש"ל שם שהיא הגה"ה, ועי"ש בגליון). **ממתיבתא.** מבית המדרש (שם) **לבי קיסר.** ר' אבהו הוה מקובל למלכות (ע"ז כח.). **בוצינא דנהורא.** על שם שהיה קלאתר פניו מבהיק כדאמרינן בב"ב (נח.) שופריה דר' אבהו מעין שופריה דר' יוחנן דנפקי זיהרורית מניה כדמפרש התם (כתובות יז. ועי"ש בגליון). **בריך מתייך לשלם.** ברוך בואך לשלום (שם). ואין ב"ד שקול. אין עושין ב"ד שיהא יכול ליתלק שוה בשוה, אלא שיהא הרוב לצד אחד, לקיים אמרי רבים להטות (סוטה מד:). למיוחדין. הגי דלשפת הגזית (שם). מזקני זקניך. מדמלי למיכתב זקני וכתב זקניך, מיוחדין שבזקניך (שם). זקני השוק. אע"פ שאין סנהדרין (שם). ושופטיך. זקנים שהם שופטים את ישראל (שם). **מוסמכו זקני העדה.** דסמיכת פר העלם דבר, ואייתר ליה שופטיך להביא עוד שניס (שם). **לילף כולה מהתם.** דהא ר' יהודה התם נמי אמשה קאמר וילף לה מקראי (שם). **אלא וי"ו ושופטיך למניינא.** כלומר לא גמיר גז"ש ואיצטריך שופטיך לסנהדרי גדולה כנ"ל וי"ו דושופטיך דריש ר' יהודה למניינא להביא עוד שניס (שם).

עין משפט נר מצוה

קטז א מיי' פ"ד מהל' סנהדרין הל' יב:
קיז ב ג מיי' שם הל' ו:
קיח ד ה מיי' פ"ה מהל' סנהדרין ה ומיי' פ"ט מהל' רוצח הל' ו סמג עשין מז:
קיט ו ז מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ח:

תורה אור השלם

1. וְהִבַּטְתָּ צַר מָעוֹן בְּכֹל אֲשֶׁר יֵיטִיב אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל הַיָּמִים: שמואל א ב לב
2. וְאִישׁ לֹא אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי לְכַלּוֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת נַפְשֶׁךָ וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים: שמואל א ב לג
3. וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלָל: דברים כא ב
4. וְקָמְבוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְיָ וְשֻׁחַט אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ד טו

רבינו חננאל

יהודה בן בבא סמך ה' זקנים ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע ורב אויא מוסיף אף רבי נחמיה ושנינן ר' יהודה אחריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו משום כבודו דר' יהודה בן בבא: **א"ר** יהושע בן לוי אין סמיכה בחו"ל מאי היא דלא דייני דיני קנסות בחוצה לארץ והתנן סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ אלא כשהן הסנהדרין בחוצה לארץ לא סמכי אפי' בארץ ומיבעי לן סנהדרין בארץ והנסמכין בחוצה לארץ סומכין או לא סומכין ת"ש דתני ר' יוחנן [2] והוי קא מצטער] עליה דר' שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דליסמכוה ש"מ אין סומכין בחוצה לארץ. רב חנניה ורב הושעיה מדבית עלי קאתו לפיכך לא אסתמיכו דכתיב לא יהיה זקן בביתך. ואין זקן אלא סמוך בישיבה של ארץ ישראל דהא רבה ואביי מדבית עלי קאתי והוו רישי מתיבתא בבבל (ואינו נקרא זקן סמוך אלא בישיבה של ארץ ישראל) א"ר אלעזר לעולם הוי קבל וקיים ואין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו: **ירושלמי** תני סמיכות בג' תמן קרו למינוייה סמיכותא. א"ר בא בראשונה היה כל אחד ממנה תלמידיו כגון ר' יוחנן בן זכאי מינה לר' אליעזר ור' יהושע ור' יהושע לר' עקיבא ור' עקיבא לר' מאיר ולר' שמעון וכו'. חזרו והתקינו שלא יהיו ב"ד ממנין אלא מדעת הנשיא ושלא יהא הנשיא ממנה אלא מדעת ב"ד: **עריפת** העגלה בג'. ת"ר וכו' ויצאו שנים כו' פשוטה היא. ואסיקנא כדתניא ויצאו הם ולא

מתני' דלא כי האי תנא. תימה לי משום דמתני' לא חשיבא מלך וכהן גדול ה"ג אשכחן גבי אין מוסיפין על העיר דבעינן מלך ונשיא[ט] ואורים ותומים וב' תודות ושיר כדתנן בפ"ב דשבועות (דף יד.) וכן גבי מוליאין למלחמת הרשות דבעינן מלך ומשוח מלחמה כדאמר בגמ' (דף טז.) וי"ל דבכל הנהו לא חשיב כולהו מילי אלא שבעים וא' לחודייהו אבל הכא דסגי בג' או בה' אם איתא דצריך מלך וכהן גדול הוה ליה למיתני בהדיא:

מלמד שהמקום גורם. ואע"ג דבמעשר שני כתיב נמי מקום ומעשר שני נאכל בכל העיר הכא גבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא לשכת הגזית סמוך למחנה שכינה כדאמר בשילהו מקומן (זבחים דף נד:) גמירי דסנהדרין בחלקו של יהודה ושכינה בחלק בנימין אבל בית פגי [יא]אע"ג דדינו כירושלי' כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף 5.) והא בעי חומה כגון דדשו לפנים מחומת בית פגי ובפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרינן השוחט את התודה ולחמה חוץ לבית פגי לא קדש את הלחם ולאו דווקא אבית פגי אלא אפי' ירושלים אין שם מקומו וכדאמר בפ"ק דשבת (דף טו.) מ' שנה קודש שחרב הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות ומפרש התם אלא דנו דיני נפשות ואמרינן בפרק בתרא דרארש השנה (דף לא.) עשר גליות גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים[יב]:

אילימא לדבר הרשות מי נפקי. ואחר תמיד של בין הערבים שהיו הולכין לביתם כדאמרי' בהנחנקין (לקמן פח:) היה הולך כל אחד ואחד לבדו ולא מתרמי שימצאו כולן ביחד: **אל** יחסר המזג. כדאמר [יג]שאם הולרך אחד מהן לצאת אם יש בה כ"ג יולא ואם לאו אינו יולא והיינו כמזיגה דעל חד תרי ואע"ג דסתם מזיגה על חד תלת כדאמרינן בריש המוליא יין (שבת דף עז. ושם) היינו דווקא רבא שהיה רגיל למזוג כן שהוא כמשפט המזיגה על חד תלת אבל שאר בני אדם המוהבין יין חזק אין מוזגין אלא על חד תרי כדמשמע בשילהי הזהב (ב"מ דף ס. ושם) שהיתה מזיגתו משונה דאמר רבא מזיגה דידי מידע ידיע ואמר נמי בכילד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא האי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא וי"מ אל יחסר המזג שלא יחסר בגימטריא מז"ג שהוא חמשים אבל אי חסר מ"ט אין לחוש דמשתיירי כ"ב ואין ב"ד שקול ומוסיפין עליהם אחד הרי כאן כ"ג[יג]:

נטע רבעי ומעשר שני כו' שאין דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני בברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו חיישינן אפי' דדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין [יד]לא בעי אלשה: **בשלשה** לקוחות. יש מפרשים שרופין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופי' הקונטרס עיקר דאים ושתי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה: **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי ההיא דכליס (פ"ט מ"ו) דתנן כוס שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן כוס הוא הפלך שהנשים טווות בו ועוד איכא צינורא אחר דאמרינן שילהי ר' עקיבא (שבת 5.) ובפ' בתרא [דמנחות] (דף קז.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הנרות ועוד יש צינורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לובש ומהפך בצינורא משמע שהיינו מזלג שמהפך בו אחיבי תמיד ורבינו חננאל פירש צינורא עני גורלא[טו]:

המומר

בעליל לעיר צריך לעסוק במדידה מתניתין דלא כי האי תנא [ט]דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [1]ויצאו זקניך ושופטיך זקניך זו סנהדרין ושופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [2]מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [3]ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב בחדא פליג או בתרתי פליג במלך וכהן גדול פליג אבל בסנהדרי אי כר' יהודה אי כרבי שמעון או דילמא בסנהדרי נמי פליג דאמר כולה סנהדרי בעינן אמר רב יוסף ת"ש מצאן אבית פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל [4]וקמת ועלית אל המקום [ט]א מלמד שהמקום גורם דנפוק כמה אילימא מקצתן דילמא הנך דאיכא גואי קיימי כוותיה אלא פשיטא דנפוק כולהו למאי אילימא לדבר הרשות [5]מי מצו נפקי והכתיב [5]שרדך אגן הסהר אל יחסר המזג אלא פשיטא לדבר מצוה היכי דמי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא דאמר כולי סנהדרי בעינן אמר ליה אביי לא כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזרות [ג]כדתנן אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית פאגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה ולהוסיף על העיר ועל העזרות יכול שתהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם: נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה: תנו רבנן [ד]איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין פירות שהרקיבו ויין שהקרים ומעות שהחלידו תנו רבנן [ה]מעשר שני שאין דמיו ידועין פודין אותו בשלשה לקוחות אבל לא בשלשה שאין לקוחות אפילו נכרי אחד מהן אפילו אחד מהם בעלים בעי רבי ירמיה שלשה ומטילין לתוך כיס אחד מהו תא שמע [ה]איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה: ההקדשות בשלשה: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו [ו]צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה א"ל רב פפא לאביי בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב דאמר כשמואל דאמר [ז]שמואל עשרה כהנים כתובין בפרשה אלא לרבנן שלשה מנא להו וכי תימא דכתיב בהו שלשה קרקעות דכתיב בהו ארבעה תיסגי בארבעה וכי תימא הכי נמי אלמה תנן הקרקעות תשעה וכהן אלא מאי דמשלמי בהו עשרה הקדשות דמשלמי בהו שיתא ליבעו שיתא קשיא: הערכין כו': מאי ערכין המטלטלין א"ר גידל אמר רב באומר ערך כלי זה עלי דא"ר [ח]אמר רב

האומר

דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני בברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו חיישינן אפי' דדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין [יד]לא בעי אלשה לקוחות. יש מפרשים שרופין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופי' הקונטרס עיקר דאים ושתי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה: **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי ההיא דכליס (פ"ט מ"ו) דתנן כוס שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן כוס הוא הפלך שהנשים טווות בו ועוד איכא צינורא אחר דאמרינן שילהי ר' עקיבא (שבת 5.) ובפ' בתרא [דמנחות] (דף קז.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הנרות ועוד יש צינורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לובש ומהפך בצינורא משמע שהיינו מזלג שמהפך בו אחיבי תמיד ורבינו חננאל פירש צינורא עני גורלא[טו]:

המומר

בעי רבי ירמיה שלשה ומטילין לתוך כיס אחד מהו תא שמע [ה]איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה: ההקדשות בשלשה: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו [ו]צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה א"ל רב פפא לאביי בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב דאמר כשמואל דאמר [ז]שמואל עשרה כהנים כתובין בפרשה אלא לרבנן שלשה מנא להו וכי תימא דכתיב בהו שלשה קרקעות דכתיב בהו ארבעה תיסגי בארבעה וכי תימא הכי נמי אלמה תנן הקרקעות תשעה וכהן אלא מאי דמשלמי בהו עשרה הקדשות דמשלמי בהו שיתא ליבעו שיתא קשיא: הערכין כו': מאי ערכין המטלטלין א"ר גידל אמר רב באומר ערך כלי זה עלי דא"ר [ח]אמר רב גידל

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פ"ג מהל' ממרים הלכה ז:
קכא ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ג:
קכב ג ד ה מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הלכה כ סמג עשין קלב:

לעזי רש"י

דרוייל"א [רידויל"א]. חלודה.

רבינו חננאל

שלוחם. ומדדו שאפי' נמצא בעליל קרוב לעיר מצוה לעסוק במדידה: מתניתין דלא כר' אליעזר בן יעקב דבעי סנהדרין ומלך וכהן גדול ומיבעיא לן כוליה סנהדרין בעי או אפילו מקצתן ואתינן למפשטא מהא דתני מצאן זקן ממרא לסנהדרין בבית פאגי מקום נקרא בית פגי והוא חוץ לירושלים והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום שהמקום גורם מאי לאו דנפקי כוליה סנהדרין למדידת העגלה כר' אליעזר. ודחינן לא נפקי אלא להוסיף על העיר ועל העזורות. כדתנן בשבועו' [פלק ג'] אין מוסיפין על העיר ועל העזורות אלא בב"ד של שבעים ואחד. תניא בהדיא מצאן אבית פאגי כגון שיצאו להוסיף על העיר ועל העזורות והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה ת"ל אל המקום מלמד שהמקום גורם: **חליצה** ומיאונין בג' וכן הלכתא והאי דאצריכוהו חליצה בה' לפרסומי מלתא: **נטע** רבעי ומעשר שני (שלו) שאין דמיו ידועים בג': **ת"ר** איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועים פירות שהרקיבו ויין שהחמיץ ומעות שהחלידו כגון זה פודין אותו בג' לקוחות ואפילו אחד מהן נכרי ואפילו אחד מהן בעלים אבל לא בג' שאינן לקוחות ש"מ דכל לגבי שומא לקוחות בעינן הא דבעי ר' ירמיה ג' מטילין בתוך כיס אחד. פי' כגון ג' שותפים מאי. ת"ש איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין ש"מ אפילו ג' מטילין לתוך כיס אחד שפיר דמי ודחי' ודלמא כגון רב פפא ובת אבא שאין להן בממון נשיהן פשיטות יד ולא איפשיטא בהדיא: **הקדישות** בג'. פירוש המקדיש מטלטלין נפדין בג' ודלא כר' אליעזר בן יעקב דאמר אפילו צינורא של הקדש אינה נפדית אלא בעשרה בני אדם כשמואל דאמר עשרה כהנים כתובין בפרשה ואלו הן ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה טמאה או טהורה וד' במקדיש בית או שדה ואמרינן אליבא דתנא קמא ג' מנא ליה אי נימא משום דכתיב במקדיש בהמות ג' כהנים וכל המטלטלין כיוצא בהן. אי הכי קרקעות דלא כתיב בהו אלא ד' כהנים תסגי להו דיהיו נפדין בד' אלמה תנן הקרקעות אין נפדין אלא בעשרה אלא מאי טעמא צריכין עשרה דמשלמי בהו עשרה דכתיבי ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה. וד' במקדיש בית או שדה נמצא מנין עשרה כהנים משלים

מסורת הש"ס

א) [סוטה מה. כל הענין], ב) [לקמן פז. ע"ז ח: ע"ש], ג) לעיל ב. [סוטה מה. שבועות יד. ע"ש], ד) [מעשר שני פ"ד מ"ב], ה) [תוס' פ"ל ותוספת' מ"ש פ"ג], ו) לקמן פח., ז) [לקמן טו. מגילה כג:], ח) ערכין ה. כ., ט) [ל"ל תוס' ד"ה מלמד], י) [ויקלא כז], כ) [שם], ל) [שם], מ) בס"ח: מעלינוהו, נ) [נ' דל"ל ונכיא], ס) [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא וע"ע תוס' ע"ז ח: ד"ה מלמד], ע) [לקמן נז.], פ) [וע"ע תוס' שבת עז. ד"ה דאמר רבא], צ) [שיך למשנה כ.], ק) [וע' תוס' מנחות קז. ד"ה שמוחטין וכו' השיגו תפילוס רש"י הכא],

תורה אור השלם

1. וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל:
דברים כא ב
2. מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה:
משלי כט ד
3. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:
דברים יז ט
4. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יז ח
5. שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים:
שיר השירים ז ג

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בית פאגי מקום לפנים. עיין מנחות דף עח ע"ב ברש"י ד"ה חוץ לחומת ב"ש: תוס' ד"ה מלמד וכו' אע"ג דדינו בירושלים. עי' פ"ש מעשה ח כללים בר"ש: ד"ה נטע וכו' לא בעי שלשה. עיין ר"ה דף לא ע"א תוס' ד"ה ויקא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תסגי וכו' לא ממעיין דלא אשומא כתיב:

מוסף רש"י

בעליל לעיר. כמגולה ופשוט שאין עיר קרובה כזו (סוטה מה.). מתניתין. דלא קתני מלך וכהן גדול, דלא כו' (שם). אי כר' יהודה. ממשה, אי כר' שמעון. שלשה, ולא בעי כולה סנהדרין (שם). מצאן. זקן ממרא, לב"ד הגדול, שאינו נעשה ממרא אלא בב"ד של שבעים ואחד, (שם). אבית פאגי. כל שהוא בתוך היקף החיצון של ירושלים קרוי בית פאגי, ולי נראה שהוא לשון חביבה, כמו שקורין ליגל"א של עיר, כמו (ב"מ טו.) המומר כיוצא בהן. אי הכי קרקעות דלא כתיב בהו אלא ד' כהנים תסגי להו דיהיו נפדין בד' אלמה תנן הקרקעות אין נפדין אלא בעשרה אלא מאי טעמא צריכין עשרה דמשלמי בהו עשרה דכתיבי ג' בערכי אדם וג' במקדיש בהמה. וד' במקדיש בית או שדה נמצא מנין עשרה כהנים משלים

ובית פאגי, בשטדידור"א, בית לאש של אפסר קורין כן (סוטה שם). והמרה עליהן. כלומר על מה שאמר מהם שם ואמרו לו ההלכה הלך לעירו והורה לעשות כדרך שהיה מורה בתחילה, דהוה ליה ממרא על פיהם (שם). שהמקום גורם. המקום המיוחד למשפט והוא לשכת הגזית (שם) גורם לחייב הנדון ואם אינם שם לא ידונו (ע"ז ח:). דנפוק כמה. לבי פאגי לאיטרוך לאמוטיון לפטור משום טעמא דמון לב"ד (שם). דילמא הנך דאיכא גואי קיימי כוותיה. ומהיכא תיתי לן חיובא לאיטרוך קלא למיפטרייה (שם). שרדך. זה סנהדרין, שיושבת בטיטורה של א"י, אגן הסהר. שעשויין כחלי לבנה עגולה בשורת ישיבתן כדי שיהו כולן רואין זה את זה, אל יחסר המזג. כשיעור מזג, שני חלקים מים ואחד יין, ואף כאן צריך שישתייר שלש (שם). תניא כוותיה דרב יוסף. דאמר ר' אלעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי (שם). צינורא. מזלג קטן שטווין בו זהב (לקמן פח.).